

Pályaválasztás prospektusból

Olyan is az — mondtam volna én is huszonvalahány évvel ezelőtt. Súlyosra pályát választani? És az elhivatottság? Hegyan váltja meg a világot, akinek más mondja meg, mi a dolga benne?

Annyira megmaradtam gyereknek, egy kicsit ma is hiszem, hogy elhivatottság nélkül nincs pálya. Akkor is ezt mondom, ha tudom hogy salátát árul, aki jogászt akart lenni, drás lett, aki az emberjéi belső szerkezeteket szeretete volna helyére rakni, és a paragrafusok avatott nagy mestere — vagy csavarója? — lett abból, aki szülei rémületére kijelentette — még a rocska észszel —, hogy gumikerekű kocsis lesz, és csak muraközi lovakat hajlandó hajtani. Később derült ki, melyik pálya hívja őket igazán.

Igazgatói tanácsra lett dr. Vigh Jánosné — akkori nevén Zsemberi Erzsébet — friss érettségivel a középben kocsis. Ráfos kocsis. Nem törődött vele, hogy esőt jósol a férfinek, ha szoknyás ember hajtja a lovat. Rá is kiabált egy rendőr az útkereszteződésben, jobb helyen nem tudna megállni? Visszafelelt: ha egyszert írt esett ki a kocsi kerekre. Segítsen inkább visszatenni.

Fölmagasztalni, úgy látszik, nem nagyon akarta az igazgató. — Azt hiszem nekem való pályát választottunk.

Az igazgató szava valahogy így szólt: kedves Zseni — gyerekkorától mindenki így hívja teljes nevéből — font új névvel —, nem volna kedve agrárgyvetemre menni? Elvették a prospektust, kinézték belőle, mit ígér és a pálya. Lett kedve hozzá, de később, Gárdonyi lemaradt. Nem baj, elküldték a papírokat Debrecenbe.

Addig azonban — szűlt tovább a kedves igazgató bölcs tanácsa — jó lenne valahol fizikai munkát vállalni. Növelné az esélyt.

Igy lett belőle kocsis Szatymazon, a térszben Aratásor arató, kapálaskor kapált. Hivatkozott rá később is, néha most is: nem a falvédőről léptem le, én előbb voltam térszsz.

Erdemes volt? Figyelembe vették?

— Megkérdezték azt is, mit csináltam eddig. Nézték egyet, talán nem is hitték de nem firtatták tovább. Fölvettek.

Se lakás, se kollégium, mert aki későn jön, kimarad a jóból. Mondja egy matusalkai lány, ott még van egy hely, ahol ő lakik, de ne ijedjen meg: rémségesen csúnya a háziszony. Kínzóbalta a bátorságát, lett szállás.

Nemrég volt a tízéves találkozójuk. Kiérült, a lányok közül kevesen maradtak a pályán. Agronómus, asszonyfejel? Volt, aki inkább boltos lett, Cifra az élet: aki a bukások minden lehetőségét végigjárta, most adjunkuk valahol.

— Nem ez a fontos. Azért a négy évet én négyosztályt adnék. Az megfizethetetlen volt.

Karott ösztöndíjat a nagyon szegény és beteg, elvitte az albírt. Amikor végzett, jött vissza Szatymazra.

— Úgy néztek rám, mintha világiatár lennék másik ágatstól. Mit akar itt egy dipométi lány? Talán a könyvököt is megérték mikor forom őket kikönnökölni az irodából. Ott a kertészet, legven ott brigádvézértől Gépesítés sehol, vasvillával szórták a trágyát. Egyik este azt mondták a kocsisok, és nem dolgoznak tovább. Aki akarja, rakja le. Az is bolond, aki este trágyát terít. Az asszonyok elterfették.

Aratott most is de aratógéppel. Akkor a kátyúkon buckázott át a gép, a nyergéből, ha nem vigyáz, kinyitog.

— Olyan földre most rá se lőne senki, ahogy most sán tartottak. Nem dörögeke ni akarok, mert van most is néha hivány munka, de az akkor osztályon felülnek számított volna.

Nehéz egyfolytában elbeszélni, amit akar, mert percenként jön-

nek hozzá. Az egyiknél végig se mondja a mondókáját, kopog a másik. Igaz, nem n ája kodik senkivel, ha nem kell, nem is mosolyog de ami rá tartozik, elintézi. Másikúlnben állásajmozó éppen: hivatala szerint főmezőgazdász, de ideg'ensen gépsoportvezető is, a műhelyvezetőt is helyettesíti, a főállatnyesztó szabadságon van, helyetle is hozzá jönnek az emberek. Mire újra szóhoz jutunk, léphetünk egy nagyot az élet lépésin. Úgy hallottam, hívták már más-hová is.

— Nem jó, ha ide-oda ugrál az ember. Ha valaki elindul, nem ragad meg sehol. Jobb lenne máshol? Csináljuk úgy, hogy itt is jó legyen. Ha az elején nem mozduktam, pedig akkor okom lelt volna rá, most minek monék? Jobbat máshol se találnék.

Ebbe a lét mondatba belefér a lényeg: Először azért volt bátor, mert ha elküldik csak jobban járhat. Most, azért bátor, mert jobbat máshol se találta.

— Könnyen megvilágosítódik az ember a főagron m'usi székben. Kocsi, lovat, vasvillát, mindent felejt.

— Eppen azért érzem jól magam, mert egyiket se felejtettem el. De ne úgy kezdjük az életet, ezt kár, azt ajjatok, mert ha nem adtok, úgy elmegyek, mint a pintv.

— Minden vágya teljesült?

— Arról nincs szó. Például tanyán lakom. Itt benn a nagyüzem ígértetője vagyok, aztán megvelek hazá, a tanvára. Nem baj, nem akarok nekimenni egynek se, ne rádrozzuk le a földről, aki élni akar, de az igazsághoz hozzátartozik, hogy kórttem egyszer szolgálati lakást. Akkor senki nem mozdította rá a füle gombját se, azóta meg nem kértém.

— Mégis jól érzi magát?

— Azt hiszem, becsülnék az emberek.

Pedig sokszor szántanak Szatymazon elevenbe is.

— Aki tudja a szövetkezetnek, ezt szeretnék volna, innen éljen meg. Ne piacozzon, ne győztörje magát erőthon, dolgozon itt, megál. Eljen legalább úgy mint azelőtt a barackosból, de kevesebbet dolgozzon érte. Csak ez lehet a nagyüzem célja nálunk. Úgy persze nem megál, hogy kihasználjuk a térszt. Aki fölnterítia, a traktoros, az állattenyésztő, meg a többi, az járna rosszul!

— Miből lesz a nagvüzem?

— Kitanított az itteni név már régen, mit terem legjobban ez a homok. Folytatunk, am' elkezdték: barack, szőlő, gyümölcs. Kedv is van hozzá, szakértelem is, piac is.

— Vár?

— Nem jó az a nagy egytérítés. Védie meg a maga igazát, akit tudja, de ne vonuljon vissza, am'le szóval bírja. Ha nem sikerül, akkor se fogja a kalnyját. Sokat vitatkozzunk, mégis azt mondom, jól megértjük egymást a munkatársaimmal. Azért tudunk együtt dolgozni.

— Nagyot lételek előre, az látszik, de mit ígérhet még a jövő?

— Legalább ennyit még tud változni ez a vidék a következő tízhúsz évben.

— A tanvák?

— A vőremben van a tanva, de én nem pártolom. Után van, de ezt a századot maga túléli.

— A vidék változott tehát, de milyen lett, aki sejtette a változást? A fő-fő szék is megváltoztatta a benne ült.

— Ez kívülről jobban látszik, nem tudom. Kényesebb nem lehet, és a részeg embert most is gyűlölöm, ez biztos. Ha gépen látom, jaj neki, Tudom én is, amit más mond: nincs munka, erő, szükség van rá, ne beszéljünk vele g'rombán. Aki ivott, azzal én g'romba vagyok. Az ezze itt legyen, ne a pálinkásüveben.

Tíz óra van, most van annyi ideje, hogy fogarra akassza a bekecsot a kabátot és a buk'ssikat. Rossz a fűtése télen a mo-tornak, reggel óta hajtja mégis.

HORVÁTH DEZSŐ

A magyar munkásmozgalom egyik kieme kedő alakja, Heckmann István 125 évvel ezelőtt, 1850. december 23-án született. Már tizenhét évesen ott serénykedik a kialakulóban levő osztályharcos, forradalmi szocialista munkásmozgalom bölcseje körül. Tancsics Mihály, Lassy Árpáddal, Ihrlinger Antallal, Pollitzer Zsigmonddal, Frankel Leóval és Zágonyi György óbudai néptanító és szocialista íróval, a Munkáskör elnökével került szorosabb ismeretségre.

Heckmann hamar ismertté vált Pest közéletében. 1870-ben Pollitzer Zsigmonddal együtt szerkeszti a „Testvériség” című német és magyar nyelven meg'eenő munkásújságot. 1871—1872-ben egy'k vádlottja a „Hűtlenségi per”-nek. Egy éven át vizsgálati fogságban színlődött.

Szabadulása után sokrétű tevékenységet fejtett ki. Szívós akaratával bombázta a reakció hadállásait, a céhrendszer alapjait. Nemcsak a hatalmasokkal került szembe. Le kellett győznie a sorsukba beletörődött, elfásulttá vált, szolgai járom alá kényszerített, öntudatlan szaktársai közönyét is. Felvilágosító beszédeket, előadásokat tartott, röpiratokat, hírlapi cikkeket, értekezéseket írt, harcra buzdított!

A fölsozlatozt cipészegyletet újjászervezte, annak a'apszabályait kidolgozta és szaktársai segítségével azt 1877-ben a hatósággal jóváhagyatta. Környezetével keresztülvitte a betegségélező egy'let megalakítását, a munkaközvetítés bevezetését. Aztán a rendőrség 1881-ben lecsapott rájuk és kite'entette őket a fővárosból. Az ebben az évben nősült Heckmann Istvánt Pécsre, az 1873-ban hozzácsatlakozott Horváth Jánost Aradra zsuppolták. Két évet töltött a feleségével Pécsen. Ott gyermeküket pár hónaposan ott vesztették el. Ott sem tőrtek meg, mert tovább folytatta a harcot.

Szegedre zsuppolták őket 1887-ben.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

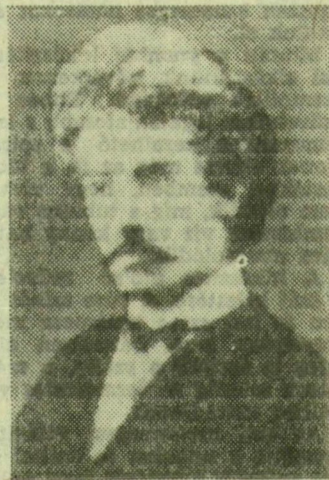
Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

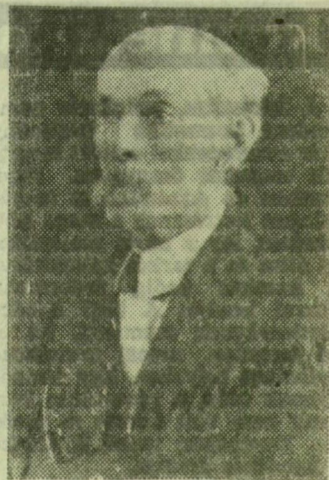
Is aratásor arató, kapált.

Is aratásor arató, kapált.

Heckmann István emlékezete

22 évesen

78 évesen

hálának és Kovács Péternek. Ők nevelték szocialistává Szántó Kovács Jánost, a kubikost. 1892-ben Heckmann tanítványa, a 20 éves Takács János képviselte Szegedet Budapesten küldötként a Cipész-Csizmadai Munkások és Kisiparosok első országos kongresszusán.

Az 1894-es hódmezővásárhelyi agrárrendülés römületbe ejtette a magyar uralkodó osztályokat.

Heckmann első munkahelye Szegeden a Dugonics utca elején a Kátai házipari cipőüzemben volt, ahol szabásként állott alkalmazásban tíz éven át. Még mindig nehézkesen beszélt a magyar nyelvet, németes dialektusban. Először csak egy — úgynevezett — asztaltársaságot hozott létre a Horváth Mihály és Takaréktár utca sarkán, az „Országház” vendéglőben, ahol kis kollektívája külön asztalt tartott fenn magának „Magyar Cipészek” felirattal. A tagoknak minden elejtett idegen szóhasználatért 20 fillér bírságot kellett fizetni az asztaltársaság önképzési és segélyezési alapjába.

Már húsz évi szakadatlan forradalmi múlt állott mögötte 1887-ben, szinte emberfeletlinek mondható mozgalmi munkássággal. Ebbe működése közben értékes tapasztalatokat szerzett, megtanulta helyesen mérlegelni az osztályharc erőviszonyait, az objektív és a szubjektív előfeltételek mibenlétét. Nevét ismerték országsszerte. Az osztrák szervezett munkásság is tudott róla, de Berlin, Párizs és London is. Első gyermeke Ilonka, 1887. november 17-én született Szegeden. 1887-ban a „Magyar Cipészek” asztaltársasága az „Országház” vendéglőből átköltözött a Béla utca város felüli oldalán levő „Kispipa” vendéglőbe. Ez a vendéglő volt a szegedi cipésmunkások mozgalmanak tulajdonképpeni bölcseje. A volt „Wagner” Gőzfürdővel átelleni házban, a „Kispipa” vendéglőben alakult meg 1891-ben az Alföldön e'sökent a Cipészszegedek Szakegylete.

A századforduló időszakában a gimnazista Juhász Gyula a cipésmunkások körében, a „Kispipa”-ban került ismeretségbe a munkásmozgalommal, a forradalmi szocialista gondolatával. Innen keletkezett még annak idején a versfaragó Pestalics Istvánnal való ismeretség és barátsága. Juhász Gyula vitákba bocsátkozott a lázadó szellemű, szervezett munkás színterlegénnyel. Tübbek között éles összecsapásba keveredett a cipésmunkásokkal a szigetvári hős, gróf Zrínyi Miklós személyének kérdésében, a cipésmunkások így jellemezték: „Jó, jó, nemzeti nagyságot elismerjük bár, de ő is éppen úgy parasztnyíró feudális úr volt, mint a többi!”

A megnépesedett asztaltársaság 1892-ben bárharcot indított sikerrel, a már említett Kátai-műhelyben. Következett az Engelsmann-féle cipőüzlet dolgozóinak küzdelme, majd a Szőgi cipésműhely munkása'nak eredményes sztráikharca, amelyek miatt Kátai elbocsátotta műhelyéből Heckmann. Ekkor, mert sehol sem alkalmazták, cipőfelszrészt-készítő műhelyt nyitott a Kelemen utcában, a Hágival szemben, 1900.

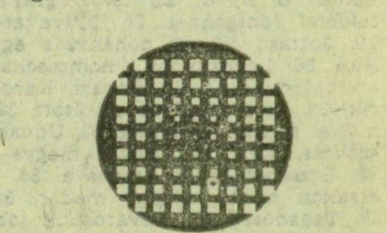
május 1-én boldog napja volt: 13 esztendő Ilona nevű leánya Újszegeden a Ligetben, az ott összegyűlekezett proletárok előtt elszavaltta Csizmadia Sándor: „Píros szekfü” című forradalmi versét. Így kiáltott fel: „Szívemből szavalt a lányom!”

A háttérből ő irányította 1906-ban az első szegedi nagy cipéssztrájkot. Előírt az 1903-ban megalkult kömüves-szakszervezetbe és más szakszervezetekbe, ahol előadásokat tartott a marxizmusról. Nem értett egyet a lassallel-nizmussal. Mozgalmi tanítványa t osztályharcra le'kesítette az 1912-es forró hangulatú tüntetéseken. Az első világháború éve'ben mentette a mozgalmi ügy érdekében a menthetőt.

Cseh Imrén keresztül 1918 végén a bős helyi csoport tagjait a KMP mellé, sorakoztatta fel. A forradalom szegedi letörésekor Cipőipari Szövetkezetet hívott életre, amely — sajnos — a vezetőök nézeteltérései miatt nem bizonyult hosszú élelűnek. Szabási minőségében, 70 évesen Vénig Gyula cipésmester műhelyében dolgozott meggyengült szemmel, reszkető kezekkel. A Pusztaszeri utca 22-ben lakott, olyan szuterén egyszoba-konyhás lakásban, melyet csapadékos időjárás esetén elöntött a víz...

Kilenc gyermeket nevelt fel. Gyerekei közül már csak két nyomdász fia él.

Az egész ország munkássága ünnepelte 1924. december 7-én Szegeden, a volt Maros utcai Munkásokthonban forradalmi munkássága 55 esztendejének alkalmából. Üdvözölték őt az SZDP központi vezetősége és a parlamenti frakció, a Bőripari Szakszervezet nevében. Üdvözölte őt Horváth János, Héger Mihály, az alföldi bős helyi csoportok és a szegedi szocialista ifjúmunkások képviselője Pestalics István szép versével köszöntötte az ünnepeket. Olyan harcosok nőttek fel mellette, mint Marosán Milán, Cseh Imre, Lengyel János, Ferenczi József, Deli Károly, Bernáth András, Vénig István és mások. Az 1971—1972-es „Hűtlenségi per” vádlottai közül ő élt legtovább.

1937. szeptember 11-én halt meg a Szt. László utca 9. sz. a'atti I. emeleti lakásában, 87 éves korában. Nagyszerű forradalmi munkásságát nem örzi márványtábla a Szt. László és a Gem utca sarkán. Ez az írás ezt a mulasztást igyekszik pótolni. Felesége 1949-ben halt meg. A Dugonics temetőben nyugsanak egymás mellett. Megérdemelnék, hogy sírjukat külön gondozzuk e fogadalom jegyében:

„A szabadságot, amelyért életet szentelted, biztos kézzel őrizzuk.”

FUSZTAI (PIPICZ) JÓZSEF